

Historie, často se ve stejném významu hovoří i o dějinách, dále je budeme ztotožňovat, jsou obecně ty aspekty minulosti, které si lidé připomínají, protože významně ovlivnily život větších skupin lidí. To je států, národů, národností. Patří sem významné politické, vojenské, ekonomické a ideologické události. Slovo historie pochází z řeckého slova *storta*, latinsky *historia* a znamená přesně „to, co se stalo“.

Nejde jen o popis jednotlivých událostí, ale i o odhalení vztahů a souvislostí mezi jednotlivými událostmi, jejich kauzality, nalezení a pochopení příčin a důsledků minulých událostí, analýzu změn a kontinuity v průběhu času a zkoumání, jak minulost formovala současnost. Tím se zabývá historická věda, ale třeba také filosofie dějin, která se zaměřuje na otázky týkající se povahy, smyslu a účelu lidských dějin a zkoumá filosofické aspekty minulosti, současnosti i možné budoucnosti. Teorie by se tak měla zaměřit ne na speciální problémy, ale obecné, posouzení toho, co je náhodný jev a co nikoliv a jaké jsou rozpory a co z nich vyplývá. Někdy se dokonce říká, že výrazné osoby historie mají takové myšlení vrozené, mají potřebný politický instinkt, dokáží pochopit souvislosti jednotlivých jevů a jejich nuance.

Dějiny jsou o válkách, revolucích, povstáních, vraždách a utrpeních. O velkých poníženích, národních rozmaších, o nešťastných a těžkých mírových podmínkách, zradě, násilí, zabíjení, krizích, obratech, hrdinství. Zlo se někdy stává dobrem, a naopak. Určitá událost, zda byla kladná či záporná se může ukázat až za mnoho let, proto se také občas říká, že historie nám to ukáže. Jsou teorie, že například zájmy země, dobro celé společnosti stojí nad morálkou a spravedlností. V tomto směru je známo především učení N. Machiavelliho. Podle některých jsou dějiny nutně tragické, protože jejich velké úkoly a snahy se v dějinném roztrženém čase nemohou povést.

Otázkou také zůstává, kdo vůbec tvoří dějiny, zda jsou to masy nebo výjimeční jednotlivci. Na to mohou být různé názory. Například podle skotského historika a filosofa Thomase Carlyla jsou světové dějiny v podstatě dějiny velkých lidí. A podle německého filosofa Friedricha Nietzscheho je lid bezforemný materiál, z kterého se tvoří prostý kámen, který vyžaduje obroušení a pak je tu hrdina, nadčlověk, který pohrdá zákony většiny. Hlavním principem a hybným motivem činnosti takové

osobnosti je vůle k moci. Pro ni je všechno možné, všechno dovolené, všechny prostředky jsou dobré, všechno je ospravedlnitelné. Historii tvoří lidé, říká se, že vítězové, ale ti mají určité, specifické vlastnosti, ale možná, že je dělají poražení, protože je tady zpětný dlouhodobý vliv společenského vědomí.

Má se za to, že velké otázky v životě národů se rozhodují jen silou. Je známý výrok Karla Marxe, že revoluce jsou lokomotivami lidstva. Revoluce je údělem silných. Svobody se dostává pouze silným. Slabí budou vždy otroky. To se někdy považuje za zkušenost celých dějin.

Každopádně v dějinách obvykle nejde nic jednoduše, řada věcí se musí probojovat. Jak říkali ruští revolucionáři dělat dějiny není jako procházet se po Něvském projektu, nejde to snadno a hladce, není to cesta široká, volná a přímá, ale prodíraní se uzoučkými, neschůdnými, klikatými a nebezpečnými horskými stezkami, A také říkali, že revoluci je třeba se učit, neboť revoluce je moudrá, obtížná a složitá věda.

Připomínání si minulých událostí je určitě velmi důležité, protože může významně ovlivnit veřejné mínění a historické vědomí společnosti. Dějiny slouží k poučení z minulosti do současnosti a budoucnosti. Umožňují zkoumat současnost na základě minulosti, bez znalosti minulosti nelze pochopit přítomnost, protože mnohé z dnešních jevů mají právě tam své kořeny. Klíč ke všemu důležitému je v minulosti a člověk musí minulost připomínat a zkoumat, lze z ní mnoho pochopit a kdo jí nezná je odsouzen ji opakovat. Může představovat i inspiraci pro naše konání. Například některé představy utopistů už od antiky, prvotního křesťanství, reformace, osvícenství, a jejich návaznost na humanitní demokracii vyvolávaly snahu vybudovat spravedlivý řád.